

ÖK-sekretariatet

Protokoll nr 3/2025 från möte med övervakningskommittén för den strategiska planen för GJP

Tid: Den 18 november

Plats: Digitalt

Dagordning: Se bilaga 1

Deltagare: Se bilaga 2

1 Mötets öppnande

Ordföranden Tobias Olsson (**Landsbygds- och infrastrukturdepartementet**) förklarade mötet öppnat och hälsade alla välkomna.

2 Godkännande av dagordningen

Övervakningskommittén beslutade att godkänna dagordningen. Inga övriga frågor anmälades.

3 Lägesrapport om programmets genomförande samt kommunikationsinsatser

Thérèse Ljungquist (**ÖK-sekretariatet**) presenterade lägesrapport om programmets genomförande respektive kommunikationsinsatser (se bilaga 3a-3b).

Diskussion

Sofia Björnsson (**Lantbrukarnas Riksförbund**) hänvisade till avsnitt 1.1 i lägesrapporten och frågade om budgetöverskridandet avseende pelare I hade påverkats av den extra utbetalningen som gjordes under våren av stödet till unga. Andreas Mattisson (**Jordbruksverket**) svarade att så inte var fallet, utan att det rörde sig om en regeltolkningsfråga huruvida budgeten räknas på kalenderår eller räkenskapsår. Sofia undrade vidare, med hänvisning till avsnitt 1.3 i rapporten, hur brist på tillgängliga medel ska förstås. Pasi Kemi (**Jordbruksverket**) svarade att det i vissa fall varit för små budgetar i varje utlysning eller ansökningsomgång, men att budskap getts om att ha högre budgetar för kommande hantering. Stefan Carlsson (**Länsstyrelsen**) höll med och förklarade att det var en stor ändring till 2023–2027 att gå från en mer löpande hantering till beslutsomgångar, men att man nu ökat budgeten inom varje omgång. Slutligen undrade Sofia med hänvisning till avsnitt 3.1 i rapporten vilka ärendetyper som omfattas av de 600 ärenden från stödår 2024 som väntar på beslut. ÖK-sekretariatet lovade återkomma med svar på den frågan.

Elin Forsberg (**Naturvårdsverket**) menade att lägesrapporten innehåller mycket data men ingen analys och efterfrågade Jordbruksverkets bedömning av orsakerna till de stora variationerna mellan länen. Elin undrade även om skälet till sänkningen av målen för ekologisk produktion var att de skulle kunna uppnås och att målen då ska ses som en prognos, eller om det finns effektmål. Vidare undrade Elin vilka mål som kan ändras och i vilka fall, med tanke på

att rapporten visar att mål ibland har överskridits. Åsa Wolgast Broberg (**Landsbygds- och infrastrukturdepartementet**) svarade att ändringen av målvärdena för ekologisk produktion gjordes med hänvisning till utvecklingen av produktionsformen och inte av politiska skäl. Åsa nämnde även att det fanns ett fel på sidan 42 i lägesrapporten där meningen om höjning av ersättningsnivån i kommande planändring tillhör en tidigare rapport och ska strykas. Josefine Johansson Zuazu (**Ekologiska Lantbrukarna**) kommenterade angående de sänkta målvärdena för ekologisk produktion att ersättningsformen varit utmanande för flera medlemsstater, men för svensk del har återhämtningen varit långsammare. För exempelvis Tyskland och Storbritannien går efterfrågan nu uppåt, och även för Frankrike har konsumentförtroendet ökat. På köttssidan finns nu en högre efterfrågan även i Sverige. Josefine nämnde också att en sammanfattning över marknadsläget för ekologisk produktion ska utarbetas. Urve Laas (**EU-kommissionen**) bekräftade att det varit tufft för ekologisk produktion i Europa. Jenny Ekman (**Naturskyddsföreningen**) påpekade att försäljningen av ekologiska produkter började gå ner innan pandemi och inflation och nämnde även att måländringen gav möjlighet till att nyttja pengarna någon annanstans inom den strategiska planen. Åsa Wolgast Broberg bekräftade att det då fanns oanvända pengar i den strategiska planen som kunde användas för nya stöd, framför allt till vallstödet. ÖK-sekretariatet tog med sig frågan om Jordbruksverkets bedömning av orsakerna till variationer mellan länen till nästa lägesrapport.

4 Fördjupning om samarbetsstödet för biologisk mångfald

Lisa Karlsson (**Jordbruksverket**) informerade om stöd för samarbete om biologisk mångfald i den strategiska planen för GJP (se bilaga 4).

Diskussion

Jenny Ekman (**Naturskyddsföreningen**) undrade om sökande företag alltid är lantbruksföretag och om samarbetsfaktorn fungerar även om jordbrukaren själv genomför projektet. Lisa svarade att det kan vara svårare för lantbrukare att hitta samarbetspartners, men att det då kan vara kommunen, byaföreningen eller liknande som man samarbetar med. Jenny undrade även om det finns någon digital plattform projekten emellan. Lisa svarade att det finns plattform för länsstyrelserna där både länsstyrelser som driver egna projekt och de som arbetar med utlysningar deltar, men om det finns motsvarande för kommuner kunde Lisa inte svara på.

Sofia Björnsson (**Lantbrukarnas Riksförbund**) menade att 18 beviljade projekt kanske är för få för att ge svar, men hon undrade ändå om behovet är stort och om det finns utmaningar med stödtypen för att kunna använda pengarna. Lisa svarade att en utvärdering får vänta tills pengarna är använda, men konstaterade att det kommer många frågor om reglerna och att OH-schablonen på 15 % är ett problem. Vissa har kommit runt det genom att köpa tjänst i stället. Stödet har inte lett till särskilt många småbiotoper än. Lisa förklarade man kommer kunna sammanställa var nya småbiotoper har anlagts eftersom koordinater ska anges för detta i samband med ansökan om utbetalning.

Elin Forsberg (**Naturvårdsverket**) frågade varför stödet är placerat under samarbetsrubriken när det kan vara svårt att samarbeta kring detta. Lisa svarade att det var en lösning som fanns tillgänglig på kort tid. Att utreda införande av en miljöinvestering hanns inte med. Det som är positivt med att ha insatsen i samarbetsåtgärden är att en projektägare planerar, samordnar och skapar såväl intresse som förståelse för behovet av att anlägga nya småbiotoper i slättbygd. På det sättet kan mer bli gjort jämfört med att ha anläggandet som en miljöinvestering. Camilla Bender Larson (**Jordbruksverket**) tillade att det kommer att undersökas hur stödet har fungerat och om det framöver ska vara en annan slags stöd, andra kostnader eller högre poäng om olika sektorer samarbetar etc. Det blir förändringsförslag inför nästa planperiod.

5. Stödmyndigheternas lägesrapporter om programmets genomförande

Stefan Carlsson Rietz (**Länsstyrelsen**), Pasi Kemi (**ÖK-sekretariatet**), Ingela Nilsson (**Sametinget**) och Anders Johansson (**Lokal utveckling Sverige**) presenterade läget för respektive myndighet och organisation (se bilagor 5a-5d).

Diskussion

Josefine Johansson Zuazu (**Ekologiska Lantbrukarna**) undrade om man ser problem med ansökningsomgångar och sena ändringar för projekt och investeringsstöden. Stefan svarade att sena ändringar under handläggning kan påverka poängen och andra projekt inom utlysningen. Josefine frågade också varför sökande inte skickar in delutbetalningar. Stefan svarade att det är vanligt att man för enkelhetens skull väntar och gör hela redovisningen på en och samma gång.

Jenny Ekman (**Naturskyddsföreningen**) kommenterade att kväveklivet har konkurrerat med stöd i den strategiska planen, vilket innebar behov av ändring av investeringsstöd i den strategiska planen. Stefan svarade att ändringarna är genomförda och att stödnivån är höjd för minskad ammoniakavgång och att löpande hantering är införd i handläggningen.

Sofia Björnsson (**Lantbrukarnas Riksförbund**) undrade hur det fungerar i övrigt för rennärningen, till exempel med banklån. Det kan ju påverka viljan att få investeringsstöd. Ingela bekräftade svårighet med att låna pengar på lager av renar.

6 Information från Statskontoret om rekommendationer från uppdraget att analysera ansvaret för sekretariats- och samverkansfunktioner

Emilia Johansson och Maria Wikhall (**Statskontoret**) informerade om Statskontorets rekommendationer (se bilaga 6). Rekommendationerna lämnades med förbehåll för att genomförandet av utredningen om färre länsstyrelser är osäkert och att man inte kände till resultatet av Jordbruksverkets rättsutredning om upphandling.

Diskussion

Andreas Mattisson (**Jordbruksverket**) framförde att utredningen är ett kvitto på att verksamheten fungerar ganska väl även om det alltid finns möjligheter till förbättringar. Jordbruksverket har arbetat med förslagen, varav AKIS är svårast och mer långsiktigt. I fråga om projekt i egen regi är förutsättningarna mellan myndigheterna olika. För Jordbruksverkets del kommer man vara mer restriktiv framåt. Rättsutredningen visar bland annat att upphandling av projekt i stället för utlysning ger problem med dubbla regelverk.

7 Diskussion om rekommendationer från utvärderingar

Katarina Carthew (**Utvärderingssekretariatet**) presenterade ett upplägg för ÖK:s kommande hantering av rekommendationer från utvärderingar (se bilaga 7).

Det bestämdes att utvärderingssekretariatet kommer att föreslå en prioritering av vad som ska diskuteras på mötet i vår samt att alla rekommendationer (pågående och nyligen avslutade) tas med i underlaget till ÖK.

Diskussion

Elin Forsberg (**Naturvårdsverket**) undrade om ÖK har tillgång till hela listan med rekommendationer och vilken status de har. Katarina svarade att hela underlaget skickades till ÖK inför junimötet tillsammans med redovisningen av utvärderingsverksamheten det senaste året. Det blev ett stort underlag. Det sker arbete med att genomföra rekommendationer hela tiden så vid ett nytt uttag kan tidigare pågående rekommendationer vara färdigställda osv. Det är

viktigt att ÖK får tillgång till en lista, så att det är transparent. Elin menade att rekommendationerna inte alltid är konkreta i fråga om vem som ska göra vad och ansåg att det är viktigt med verklig effektkedja och lärande och undrade om det finns ett glapp. Ordföranden kommenterade att det inte finns något glapp i den delen. Katarina svarade att alla publicerade rapporter har rekommendationer och en utpekad ansvarig enhet/avdelning. Hon konstaterade vidare att rekommendationerna är väldigt olika till sin karaktär och kan behöva mer eller mindre arbete att genomföra. Från utvärderingssekretariatets sida vill man hjälpa till och lyfta fram vissa rekommendationer.

Jenny Ekman (**Naturskyddsföreningen**) framförde att det är intressant med generella kommentarer och att man visar ett urval och hur det är omhändertaget, exempelvis de som leder till förändringar i landskap och sådant som rör nästa planperiod. Jenny ville kunna följa omhändertagandet av rekommendationerna. Katarina förklarade att det bara är Jordbruksverkets egna rekommendationer som Jordbruksverket kan följa, medan sådant som är riktat till Regeringskansliet skrivs av från Jordbruksverkets uppföljning när rekommendationen har nått dem. Andreas Mattisson (**Jordbruksverket**) var positiv till att man nu försöker ta ett kliv framåt och fördjupa och förbättra ÖK:s arbete med att ta hand om rekommendationerna. Erfarenheten bakåt är att de rinner ut i sanden och arbetet ett sätt för oss att sluta policycykeln. Patrik Cras (**Sveriges lantbruksuniversitet**) ansåg att redovisning av rekommendationerna en gång per halvår är ett bra upplägg och att det är bra att diskutera ett urval av dem. Patrik menade att det är svårt för ÖK att föreslå urval så det är bra om utvärderingssekretariatet gör en första prioritering. Stefan Carlsson (**Länsstyrelsen**) kommenterade att grundupplägget är bra. Katarina avslutade med att säga att utvärderingssekretariatet kommer att skicka ut underlag.

8 Återkoppling från yttrandet av ändring 5 och information om ändring 6 av den strategiska planen för GJP

Åsa Wolgast Broberg (**Landsbygds- och infrastrukturdepartementet**) informerade att kommissionen beslutade om planändring 5 i början av september och att den bland annat innehåller höjningar av stödnivå och takbelopp inom investeringsstödet för ökad konkurrenskraft för norra Sverige samt begränsning av ersättningen för blommande åker och fältkant. Till ÖK:s yttrande kom fyra svar varav ett innehöll mer konkreta synpunkter. Bland annat uppmärksammades att unga som driver jordbruksföretag i nordliga län inte längre fick någon premie för att man är ung. Regeringskansliet har i samband med planändring 6 gjort en justering om unga i hela Sverige som ett resultat av den synpunkten. Planändring 6 har skickats på skriftlig procedur. Det finns tre reservationer för planändring 6. Den första är att ändringen som rör förstärkning av djurvelfärd bygger på att riksdagen godkänner budgetändringen som det medför. Den andra är att EU:s förenklingspaket inte är antaget än, även om det sannolikt antas snart. I förenklingspaketet har Regeringskansliet identifierat några sista justeringar som inte tagits med i planändringsförslaget, men förslaget till kommissionen kan komma att kompletteras med det. En tredje reservationen är att förslaget fortfarande är under diskussion inom Regeringskansliet. Det finns inget beslut och därmed kan det bli ändringar i förslaget. Det är därför tacksamt om förslaget inte sprids.

Diskussion

Anneli Weinholt (**EU-kommissionen**) lyfte att det i förenklingsförslaget finns en nyansering av ÖK:s roll som handlar om att ÖK ska yttra sig om datum för ikraftträdande av ändringar som avser garantifonden.

9 Nationella nätverket för GJP informerar om sin verksamhet

Ulrika Holmgren (**Nationella nätverket för GJP**) informerade om nationella nätverkets nya satsning "AKIS Live" och "Redo att räknas" som är en ny kanal som testas efter podden Landet för att skapa dialog mellan experter och publik och nå nya målgrupper på sociala medier (se bilaga 8).

10 Information från Förvaltningsmyndigheten

Andreas Mattisson (**Jordbruksverket**) informerade inledningsvis att Jordbruksverket har en tillfällig ledning och att en ny GD ska utses av regeringen. Andreas har kommit in som ledamot i ÖK i stället för Olof Johansson som är vikarierande överdirektör.

Jordbruksverket arbetar för närvarande med utbrott av fågelinfluensa vilket påverkar fjäderfäproduktionen och krisberedskapen på Jordbruksverket. Vidare har Jordbruksverket nyligen lämnat svar på ett regeringsuppdrag om ökad livsmedelsproduktion, med 18 kvantitativa mål som bygger på försörjningsgrad. Detta kan påverka CAP framåt. Avslut av landsbygdsprogrammet är en arbetsuppgift där man räknar med bokslut nästa år. Inom nationella stöd har kväveklivet och robusthetsstödet genererat större intresse än förväntat. Samarbete har inletts med länsstyrelserna om handläggningen. Naturrestaureringsförordningen är inte kopplad till CAP, men kommer få konsekvenser och återkoppling ska lämnas i februari nästa år. Arbete kring kommande planperiod pågår. EU:s lagförslag kom i somras och Jordbruksverket bistår Regeringskansliet. Det nya förslaget om NRP-plan samlar nuvarande fonder till en fond, vilket innebär behov av samordning nationellt. Jordbruksverket har fått i uppdrag att utreda och analysera ett antal frågor och svar ska lämnas till Regeringskansliet kommande månader och ett mer samlat underlag ska lämnas innan sommaren.

När det gäller revisioner från EU-kommissionen finns det två aktuella, dels en där kommissionen granskade IAKS-stöden inom strategisk plan 2024 och där har det lämnats rapport och bilateralt möte har hållits. En ny revision gällande investeringsstöd och förädling pågår där kommissionen granskar ESV, men indirekt även Jordbruksverket. En fysisk granskning är på gång.

11 Information från Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Åsa Wolgast Broberg (**Landsbygds- och infrastrukturdepartementet**) informerade kring de nya lagförslagen från EU. Departementet arbetar med EU-förhandlingarna i tre delar, dels långtidsbudgeten, MFF, som finansdepartementet ansvarar för, dels två delar som ligger hos landsbygds- och infrastrukturdepartementet som gäller CAP och den större fonden NRP. Utöver det pågår processer med andra EU-frågor såsom arbete med att främja generationsväxling, utvärdering av animaliesektorn kopplat till behov av produktion utifrån hållbarhetskriterier. Ett annat arbete är förordningsändringar som anknyter till planändring 5 ska beslutas inom kort.

Uppdrag har lämnats till Jordbruksverket om att ta fram åtgärder som passar i nästa CAP, alla är åtgärder är dock inte med nu, exempelvis inte Leader, EIP och AKIS, men det beror på de omfattas av nästa uppdrag. Hearing har hållits i oktober och en ny hearing ska hållas någon gång i januari-februari nästa år. Fyra rundabordssamtal inom olika sakområden för kommande

CAP och ett första samtal om rennäring har hållits. Fler rundabordssamtal kommer i vår. Regeringskansliet arbetar också med andra processer som nämndes i tidigare dagordningspunkt.

Ett överträdelseärende om ammoniakutsläpp pågår med anledning av att Sverige inte når upp till målen. Detta är bakgrunden till kväveklivet och höjd stödnivå avseende minskad ammoniakavgång i den strategiska planen.

12 Information från EU-kommissionen

Anneli Weinholt (**EU-kommissionen**) informerade i fråga om genomförandet av de strategiska planerna att Sverige ligger över EU-genomsnittet med en genomförandegrad på 27 % jämfört med 20 %. I år är det första gången som N+2 inträffar. Det handlar om automatisk återtag av budget om budgetåtagandet för år N inte uppfylls år N+2 och i år visar det inte på någon risk för Sverige. Avseende prestationsöversynen av resultatindikatorer är det första året i år som det görs. Sverige har nått delmålen i översynen och även om en observation har gjorts för indikator R.9 har kommissionen, efter att observationen diskuterats på årsmötet, avslutat granskningen för 2025 utan krav på handlingsplan. Utbetalningstakten behöver fortsätta att öka och säkerställa att mål och delmål uppnås också med tanke på att det är en kort programperiod.

Vidare antog kommissionen den 21 oktober [en strategi för generationsväxling](#). Den innehåller två tydliga mål, dels en ambition att öka andelen unga till 24 % till år 2040, dels att medlemsstaterna ska lägga 6 procent av sin öronmärkta CAP-budget på åtgärder som främjar generationsskifte.

Urve Laas (**EU-kommissionen**) lyfte att EU-kommissionens förslag avseende perioden 2028–2034 presenterades i mitten av juli. Perioden överensstämmer med att budgeten brukar fördelas i sjuårsperioder för att få stabilitet och framförhållning. Förslaget är överlämnat till Europaparlamentet och rådet och förhandlingar pågår. Det har senare tillkommit ett förslag från kommissionen om ytterligare en öronmärkning om 10 % för landsbygdsåtgärder. Kommissionen vill nå en överenskommelse nästa år. Kommissionen avser att inleda en dialog med medlemsstaterna om rekommendationerna som kommissionen ska lägga fram och som är specifika för CAP. Rekommendationerna kommer att baseras på faktaunderlag, rapporter etc.

Budgetanslaget för Sverige som är öronmärkt för CAP inom NRP uppgår enligt förslaget till 5 miljarder EUR, eller 55 miljarder SEK. Med NRP skapas ett integrerat instrument som kan underlätta synergier mellan politikområden. Det finns även en del inom NRP som inte är öronmärkt och varje land avgör hur mycket av det som ska läggas på exempelvis Leader, kunskapsutveckling eller innovation.

Diskussion

Sofia Björnsson (**Lantbrukarnas Riksförbund**) kommenterade att Ursula von der Leyen nämnt om justeringar av förslaget och undrade om det har lagts fram något förslag om ytterligare öronmärkning. Urve svarade att flera EP-parlamentariker har uttalat att landsbygdsfrågor har fått för lite garanti i budgeten och det har framförts att 10 % av icke CAP-delar av NRP-budgeten skulle öronmärkas till landsbygdsutveckling. Det har dock inte visats någon text om det än.

Jenny Ekman (**Naturskyddsföreningen**) undrade om det finns någon närmare tidsplan. Urve svarade att kommissionen arbetar konstruktivt för att förhandlingarna ska bli klara nästa år för att det ska finnas godkända förordningar så att medlemsstaterna kan lägga fram sina NRP-planer i enlighet med regelverket.

Elin Forsberg (**Naturvårdsverket**) hade ytterligare frågor om budgetfördelningen och nationellt kuvert för CAP. Urve lovade att återkomma till kommittén med en bild som ger [en överblick över budgeten](#).

13 Övriga frågor

Inga övriga frågor lyftes.

14 Nästa möte

Det bestämdes att nästa möte kommer att hållas digitalt den 16 januari och då är det den årliga prestationsrapporten som tas upp för yttrande. Fråga ställdes om majmötet, ÖK-sekretariatet inbjöd till att ledamöter gärna får komma med förslag eller hjälpa till. De senaste åren har kommittén varit i Småland, Stockholm, Jämtland och Skåne.

15 Mötets avslutande

Ordföranden tackade samtliga deltagare och avslutade mötet.

Tobias Olsson

Ordförande

Thérèse Ljungquist

Övervakningskommittén sekretariat

Protokollet har signerats, men på grund av krav på tillgänglighetsanpassning publiceras det utan namnunderskrifter på webbsidan.